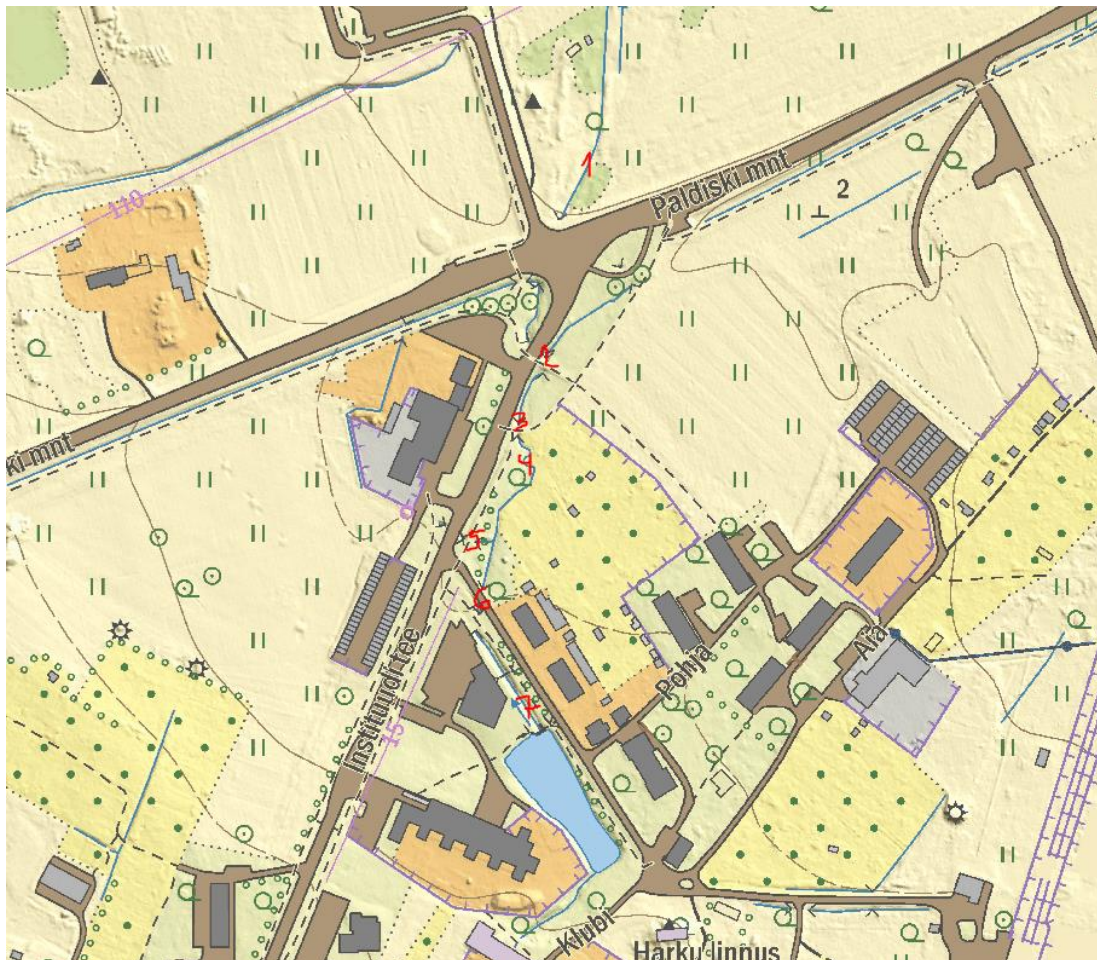

Nimetu kraavi (VEE1094105) vaatlus

Vaatluse aeg 28.03.2026. Vaatleja Marko Vainu

1. Selget vett voolas ohtralt:

1A. Tõnupere kraavis voolas savihägust vett. Silma järgi hinnates võis seda olla vähem kui vaatluspunktis 1. 2025. aasta juuni alguses oli Tõnupere kraavi lähe kuiv, kuna karjäärist vett välja ei pumbatud:

1B. Vett oli kraavis laialt ja sügavalt. Voolu oli näha. Lõuna pool oli laialt üleujutatud veeväli. Kusagil allavoolu peab olema koprapais. Üleujutuse tõttu polnud võimalik pääseda kohta, kus vaatluse fookuses olev veekogu ja Tõnupere kraav ühinevad:

2. Loodest tulev kraav oli kuiv. Vesi voolas lõunapoolsest truubist loodepoolsesse truupi:

3. Vesi voolas tee ääres:

4. Lookles võseriku vahel ojana. Nii sängis kui selle ümber oli ohtralt prügi:

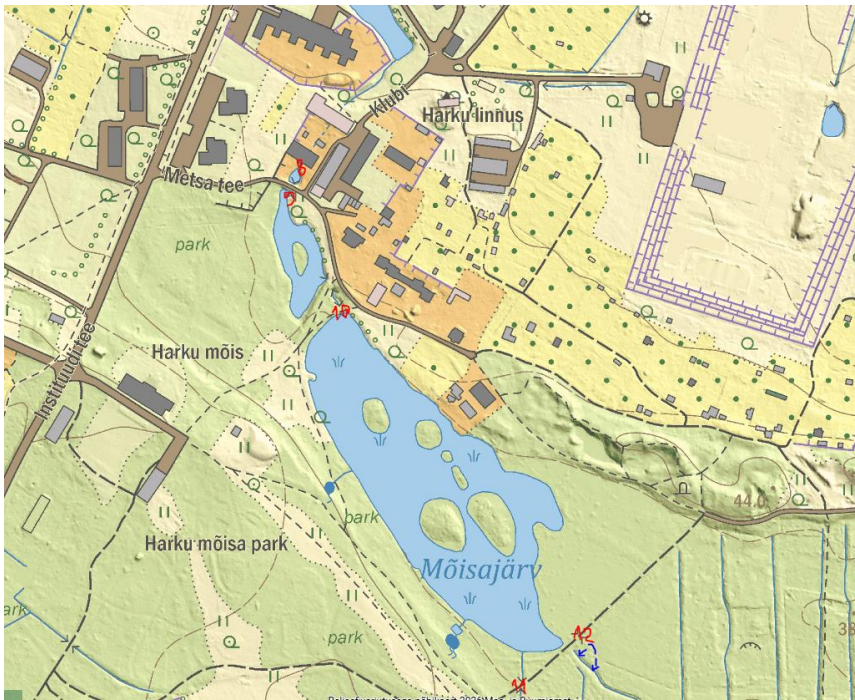

5. Läänest suubuv kraav oli kuiv.
6. Säng veidi lookles:

7. Vesi voolas sirges sängis:

8. Vesi voolab paekivist äärtega kanalis maja alla. Paekivikanali alguses on EELISes Harku veski pais (PAIS011530), mille staatus on hävinud/lammutatud. Vaatluse ajal oli kanali sissevoolu ette pandud üks püstine paeplaat, mille külje pealt vesi läbi voolas, kuid mis teatava paisutuse ikkagi tekitas ja enda taha taimejäänuseid kogus. Kohalik elanik Metsa teelt rääkis, et seda plaati pannakse sinna omavalitsuselt. Plaadi tõttu tekkiv veesilm läheb aga suvisel perioodil roiskuma ning tema tahaks, et plaat eest ära võetaks. Seda lihtsasti eemaldatavat plaati ei saa käsitleda olemasoleva paisuna, mistõttu paisu staatus EELISes on korrektne:

9. Väljavool väiksemast mõisatiigist toimub vabalt, ilma paisuta:

10. Mõisatiigi väljavoolul on pais, mis on EELISes arvele võtmata. Mõisajärve piirab põhja poolt betoonmüür. Selle ülemises osas on katkestus, mille kaudu voolab vesi tiigist välja üle müüri alumise osa. Vesi voolab šahti ja sealt silla alla. Sillast allavoolu voolab vesi edasi looklevas sängis:

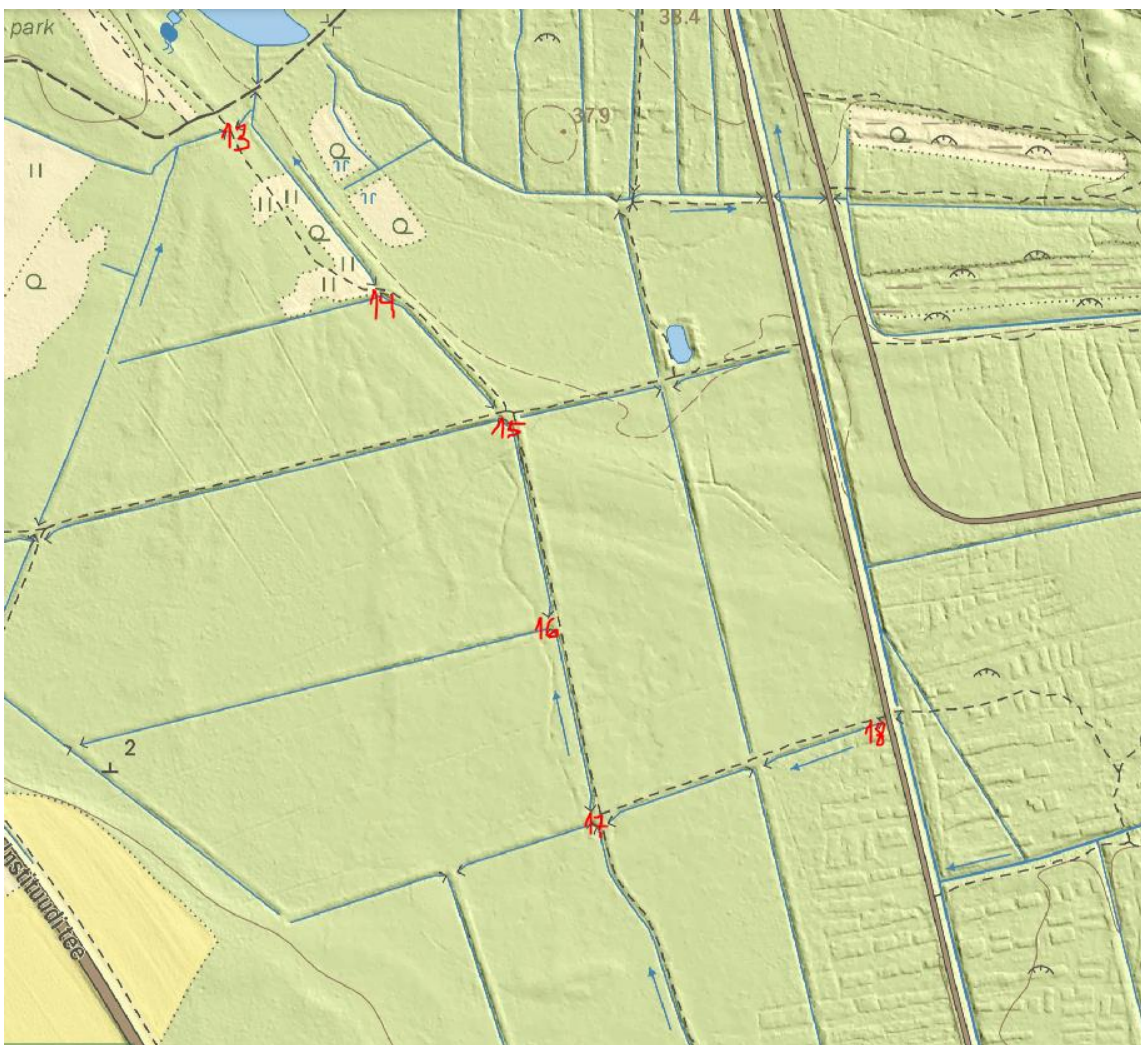

11. Vesi voolab Mõisajärve läbi uue oranži truubi:

12. Osa vett on Mõisajärve kaguosast suunatud läbi truubi uuesti kagu poole. Seal neeldub vesi kümme meetri pärast kuuse juurte alla ning tuleb uuesti päevavalgele kagusse suubuva kraavi kaldas kahes kohas:

13. Läänest voolas väike nire.

14. Läänest voolas väike nire:

15. Läänest voolas kuni paar l/s. Lõunast voolas palju rohkem. Osa läänest tulevast veest pärineb Vääna jõe valglast, kuna Ristiku tn 9 on voolu lahknemise koht:

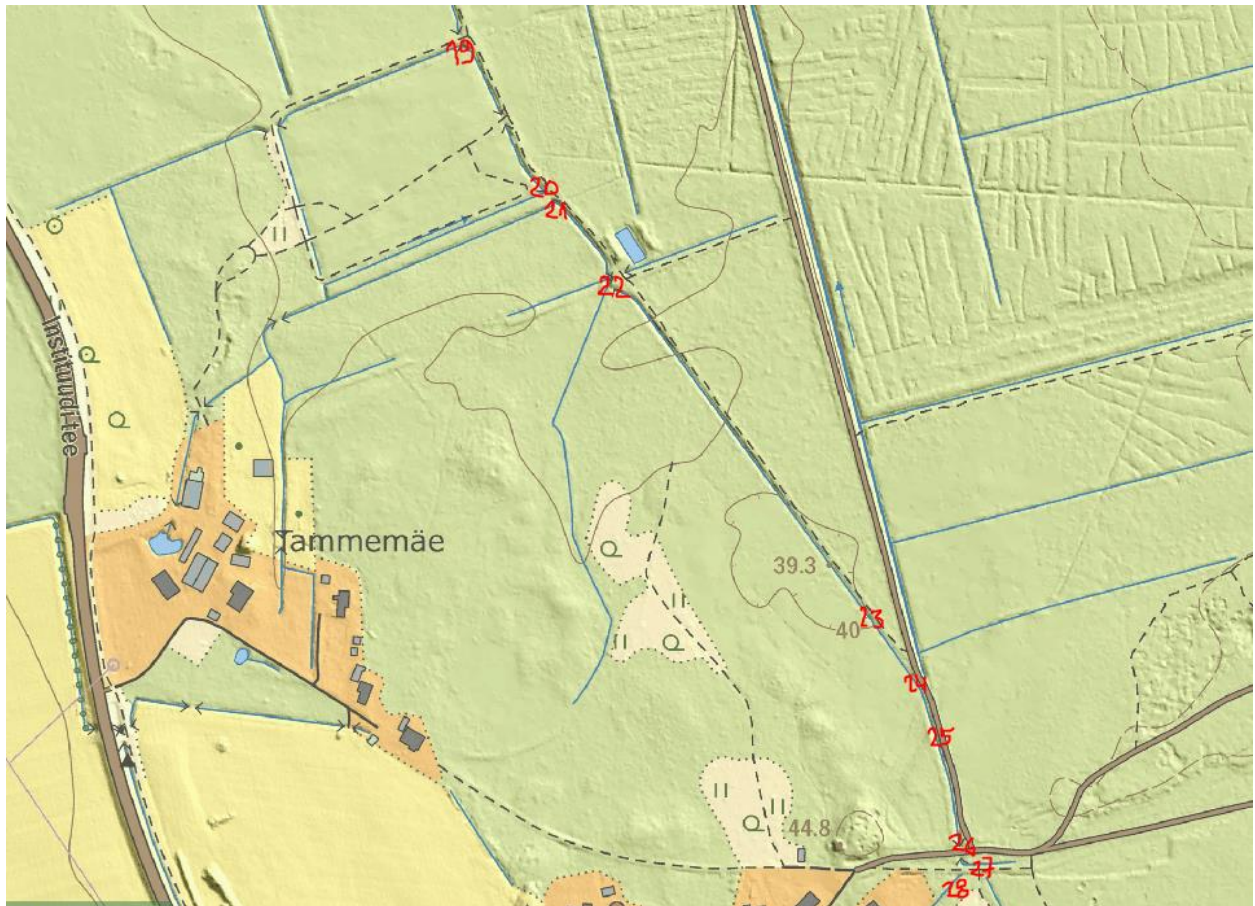
16. Läänest voolas aeglaselt vett:

17. Truubi ees oli peaaegu seisva veega lomp. Põhjapoolsest truubi väljavoolu vooluhulk oli aga korralik. Veidi vett valgus ka läbi idapoolse truubi ida poole. Seal pidi see küll kraavi põhjas ära imbuma, sest punktis 18 oli kraav kuiv. Läänest suubuval kraavil oli jää peal ja märkimisväärselt voolu polnud näha:

18. Truubikohas oli kraav kuiv. Ka 2023. aasta kevadise vaatluse põhjal voolas sellest truubist vesi läbi idast lääne poole ainult suurveega. Pärast lume sulamist jäi truup kuivaks ning lõunast tulev vesi voolas läbi pinnasevalli põhja poole.

19. Lääne poolt suubuvast kraavis oli pigem seisev vesi:

20. Kraaviristis oli voolavat vett näha ainult lõunasuunast:

21. Ka siin tuli voolav vesi lõunasuunast.

22. Vesi voolas läbi künka all oleva truubi, aga vooluhulk oli jäänud üsna väikeseks. Läänest ja edelast suubuvate soonte põhjas oli vaid vesine muda. Idapoolne truup on umbes. Truubi idapoolset otsa oli küll näha, aga see oli mulda täis ning veetase kraavis oli mitukümmen cm truubi avatud osast madalamal:

23. Siit ülesvoolu olid kraavi põhjas mudased, vaba veeta katkestused:

24. Kraavist läbiminekuks on pandud sinna oksi ning tundub, et tekkinud on enam-vähem vettpidav katkestus. Voolavat vett polnud kummalgi pool näha. Samas oli katkestusest lõuna pool vesi kraavis lompides olemas ning silmnähtavalt kõrgemal kui katkestusest allpool. Seega veerohkemal ajal võib sealt mingi läbi- või ülevool toimuda:

25. Vaheldusid kraavi põhjas olevad lombid ja kuivad kohad:

26. Kraavisüvendi algus oli kuiv ning vesi algas teest kümmekond m põhja pool. Põhikaardile märgitud truupi pole (**ETAKis parandada**). Teest lõuna pool on mõne meetri pikkune kuiv auk. Võimalik, et kunagi on truup olnud, aga on kinni vajunud ning olematu vajaduse tõttu pole seda ka lahti kaevatud:

27. ETAKisse kaardistatud idast tulevat kraavijuppi pole. Selle koha peal on aimatav vagu, millest läheb jalgrada läbi. Kogu teest lõuna poole jääva kraavi koos truubiga võiks ETAKist kustutada ja pikendada jalgrada:

28. Edelasse suubuva kraavi algus oli kuiv.

Olukord ajaloolistel kaartidel:

Ajalooliste kaartide põhjal võib Mõisajärvest läbivoolavat veekogu pidada Harku oja algupäraseks kesk- ja ülemjooksuks, mis oli veerohkem kui läänest tulev, praegu oja kesk- ja ülemjooksuks loetav, haru.

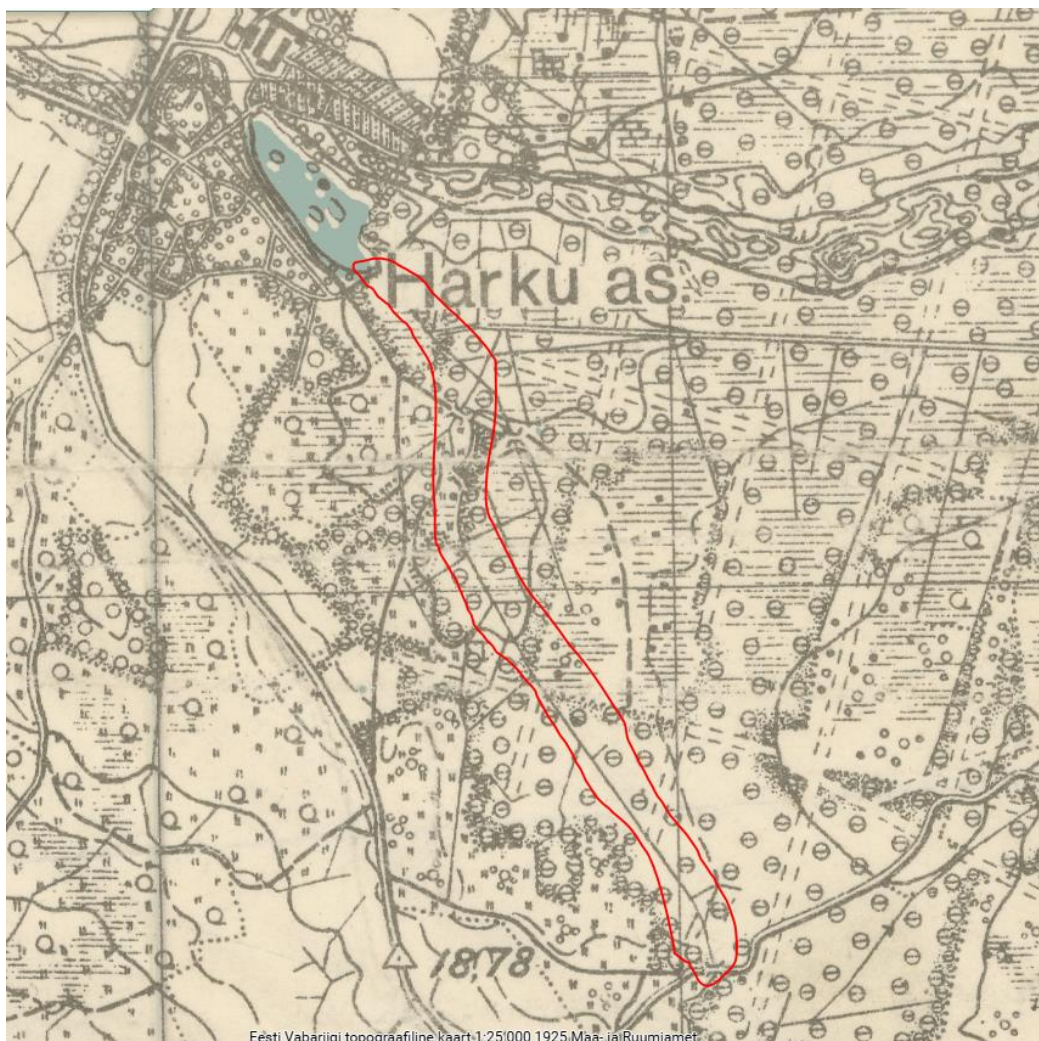
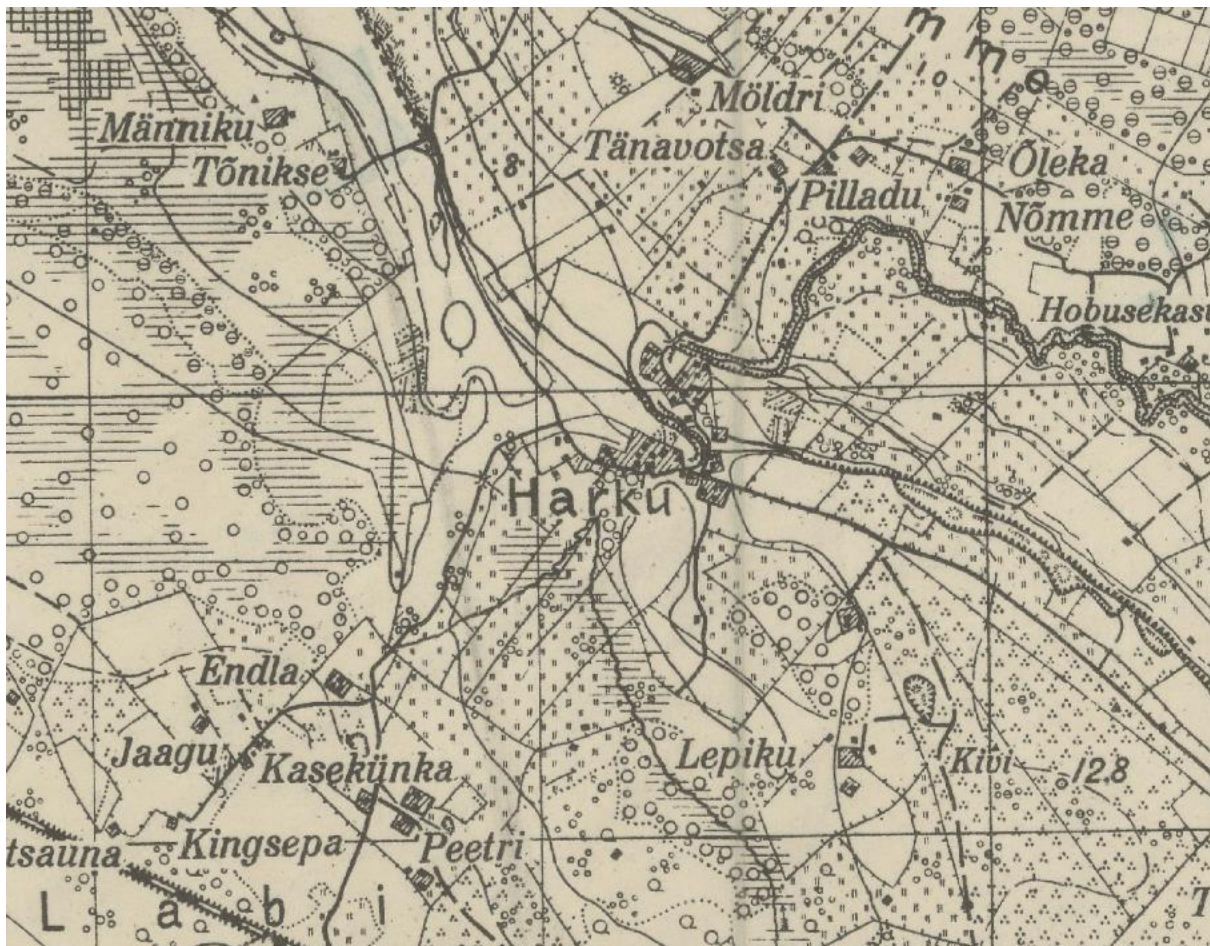
Mellini Liivimaa atlas 1798. aastast:

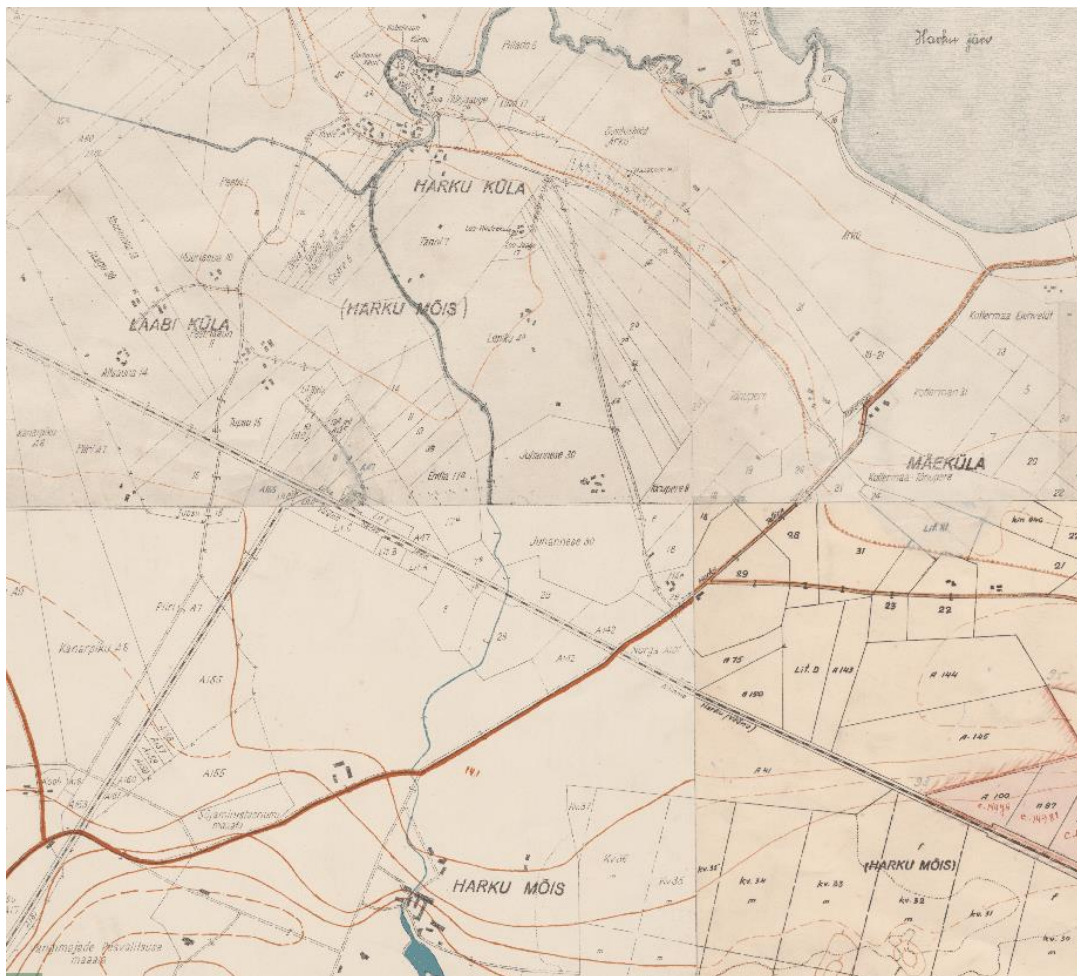
This is a historical map of the Trossenburger Heide area. The map features several place names, including Tilgo, Harnik, Bucht, Tiskero, Bocalnare, Habers, Tabbasallo, Arko, Fick, Jerwkiel, Kaddak, Wutsla, Laapi, Rotti, Johanik, W. Indiauk, Mae, Koddasem, Tirso, Tuiso, Hark, and Hüer. A red outline highlights a specific region in the center of the map, which is the focus of the study. The map also shows various geographical features like rivers and forests, and includes a scale bar at the bottom.

[illegible]

EV kaart 1926: aastast:

Katastrikaart 1939. aastast:

Kaardiandmete põhjal ilmneb, et Harku mägedest lõuna poole jäävalt alalt voolas kogu vesi algupäraselt Mõisajärve. Hiljem, tõenäoliselt seoses turbakaevandamise alustamisega Harku rabas, kaevati läbi luiteaheliku praegune Laabi kraav ning osa vett hakkas Harku järve poole liikuma mööda seda. Hiljem, seoses Harku karjääri rajamisega, on Harku mõisast tuleva vee liikumisteid veelgi ümber kujundatud. Seetõttu on tänapäeval Harku oja kesk- ja ülemjooksu tunnetuslik asukoht seal, kuhu see ETAKis ja EELISes märgitud on.

Järeldused:

Kuigi vaatluse fookuses olnud vooluveekogu ei saa tänapäeval käsitleda Harku oja osana, on see piisavalt veerohke, et väärib EELISe veekogude nimistusse kandmist. Seni on see nimistus staatuses „menetluses“ ning kantud sinna, kuna sellel asub Harku tiigi pais (PAIS011520). Kuna vaatluste põhjal on veekogu VEE1094105 püsivama vooluga ja algupärasem kui Tõnupere kraav, on põhjendatud lugeda vaadeldud veekogu Tõnupere kraavi suhtes peavooluks. See tähendab, et veekogu VEE1094105 suubuks Laabi kraavi ning Tõnupere kraav suubuks selsesse.

Mõisajärvest välja ja sellesse sisse voolavad veejuhtmed moodustavad ühe tervikliku vooluveekogu. Mõisajärve summaarne väljavool punktides 10 ja 12 on küll oluliselt suurem, kui sissevool punktis 11, kuid olemuslikult on järv paisutatud kagu poolt metsast vett toova vooluveekogu peale. Järvele annavad tõenäoliselt vett juurde põhjaallikad. Allikaid on ka järve edelakaldal, kuid need on suhteliselt veevaesed (<https://allikad.info/springs/EE00003/>, <https://allikad.info/springs/EE00005/>, <https://allikad.info/springs/EE00004/>).

Vaadeldud vooluveekogu saab alguse veevaese kraavina, milles oli punktis 24 ka vettpidavam katkestus. Samas võib veerohkemal ajal olla ka kraavi alguses pidev veeline ühendus. Seetõttu pole pigem põhjendatud registriveekogu lähte määramine mõnda muusse punkti kui nr 26.

Kuigi algupäraselt on tegemist loodusliku ojaga, on selle looduslikku sängi säilinud vaid kuni sadakond meetrit. Seetõttu on selle põhjendatum tüüp **kraav**.

